

Türk Ceza Hukuku Derneğinin

Millî Dayanışma ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun Teklifine İlişkin Açıklaması

Türk Ceza Hukuku Derneği olarak, 05.08.2026 tarihli ve 2/3793 Esas Numaralı Millî Dayanışma ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun Teklifine ilişkin Yönetim Kurulu Üyelerimiz Dr. Erdi Yetkin ve Dr. Volkan Aslan tarafından kaleme alınan ve Derneğimizce de benimsenen aşağıdaki hukuki tespit ve değerlendirmeleri kamuoyunun bilgisine sunarız.

05.08.2026 tarihli ve 2/3793 Esas Numaralı Millî Dayanışma ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun Teklifi¹, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığına 05.08.2026 tarihinde gelmiş olup² ulusal basına yansıdığı üzere 06.08.2026 tarihinde Adalet Komisyonunda kabul edilmiştir³. Teklif, doğrudan doğruya ceza hukuku, ceza muhakemesi hukuku ve infaz hukuku ile ilgilidir. Teklifin genel gerekçesinde de bahsi geçen nitelik *“Teklif, hukuki niteliği itibarıyla ceza adalet sistemi ile infaz hukukuna ilişkin sınırlı ve koşullu bir kanuni düzenleme niteliği taşımaktadır”*⁴ ifadesiyle belirtilmiştir. Teklifin, zikredilen kapsamı itibarıyla Derneğimizin amacı ve çalışma alanı içerisinde⁵ kalması ve konunun ülkemizin geleceği bakımından taşıdığı önem göz önünde tutularak işbu görüş kamuoyunun bilgisine arz edilmektedir⁶. Görüşümüz, Teklifin ceza hukuku ve Anayasa hukuku yönünden değerlendirilmesine hasredilmiştir. Teklifin politik olarak değerlendirilmesi veya nitelendirilmesi ile yerindeliği ve olası neticeleri hakkında ise görüşümüzde bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

¹ Teklif imzacısı milletvekilleri, Teklifin metni ve Teklifin genel gerekçesi ile madde gerekçeleri için bkz. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y4/T2/WebOnergeMetni/7a2bdba9-f0eb-4de1-86a2-01dd10713cc4.pdf>, Erişim Tarihi: 08.08.2026.

² Teklife ilişkin bilgiler için bkz. <https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/3270cca3-ed00-434b-aa64-019fd1c2dd00>, Erişim Tarihi: 08.08.2026.

³ <https://aa.com.tr/tr/gundem/milli-dayanisma-ve-toplumsal-butunlesmenin-guclendirilmesine-dair-kanun-teklifi-tbmm-adalet-komisyonunda-kabul-edildi/4021606>, Erişim Tarihi: 08.08.2026.

⁴ Teklif Genel Gerekçe, s. 31.

⁵ Türk Ceza Hukuku Derneği Tüzüğü m. 3/1, 4.1, 4.3, 4.7, 4.9, 4.11.

⁶ Hukuk yazınında bilimsel bir görüş oluşturmanın koşulu kaynak tüketimidir. Bununla birlikte Teklifin oluşturulma sürecinin kamuoyuna kapalı olması nedeniyle Teklife ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler mevcut olmayıp Teklife dair kaynaklar henüz köşe yazılarından ve sosyal medya açıklamalarından ibaret olduğuna belirtmek gerekir.

I. Teklifin Yasama Yetkisinin Devredilmezliği İlkesine Aykırılığı

Kanun teklifi uyarınca soruşturma ve kovuşturmaların ertelenmesi, ve diğer işlemlerin gerçekleştirilmesi, “*Örgütün fiili varlığına son verdiğinin ve kontrolü altında bulunan her türlü silah ve mühimmatı teslim ettiğinin güvenlik kurumlarınca tespiti ve bu tespitin teyidine dair Milli Güvenlik Kurulu kararının Resmî Gazete’de yayımlanmış olması koşuluna*” tabi kılınmaktadır. Bu düzenleme Anayasamızın 7. maddesinde yer alan yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine ve Milli Güvenlik Kuruluna ilişkin Anayasanın 118. maddesine aykırı niteliktedir. Nitekim Anayasamızın 118. maddesi uyarınca Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanına bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Cumhurbaşkanınca değerlendirilir. Görüldüğü üzere maddede Milli Güvenlik Kuruluna danışma rolü verilmiştir. Teklifte ise Milli Güvenlik Kuruluna Anayasa ile öngörölmeyen, oldukça önemli bir yetki verilmektedir. Söz konusu yetki Milli Güvenlik Kurulunun anayasal statüsü ile bağdaşmamaktadır.

Yine Teklifin 7. maddesiyle oluşturulması öngörölen, takip, koordinasyon ve uygulamadan sorumlu kurulun yetkilerinin belirsizliği, Kurul tarafından oluşturulacak alt komisyonların oluşumuna ilişkin detaylı kurallara yer verilmemesi benzer şekilde yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi bakımından sorunludur. Ayrıca 7. maddede “*Kurulun gerekli görmesi halinde adli, idari ve yasal düzenlemeler konusunda talepte bulunulur.*” şeklindeki düzenleme açıkça Anayasamıza aykırılık teşkil etmektedir. Zira Anayasamız kanun teklif etme yetkisini milletvekillerine tanımakta olup, milletvekilleri dışında bir kişi yahut kurulun “*yasal düzenlemeler konusunda talepte bulunma*” gibi bir yetkisi hukukumuzda mevcut değildir. Öte yandan düzenlemenin kaleme alınmasında da temel bir sorun söz konusudur. Muhtemelen düzenlemede, “*adli ve idari işlemler ile yasal düzenlemeler konusunda*” yazılacakken düzenleme sehven mevcut haliyle kaleme alınmıştır. Bu gibi sorunlardan düzenlemelerin acele bir biçimde kaleme alındığı da anlaşılmaktadır. Oysa demokratikleşmeye katkıda bulunması amacına hizmet ettiği belirtilen bu sürecin katılımcı, şeffaf ve aceleye getirilmemesi gereken bir süreç olması gerektiği ayrıntılı izah gerektirmemektedir.

II. Teklifin Münhasıran Ceza Hukukuna İlişkin Bir Kanun Niteliği ve İçeriği

Teklifin genel gerekçesinde, Teklife neden ihtiyaç duyulduğu, genel bir politik değerlendirme ile birlikte izah edilmektedir. Teklifin genel gerekçesi ile Teklifin “*ceza adalet sistemi ile infaz hukukuna ilişkin sınırlı ve koşullu bir kanuni düzenleme niteliği*” çelişki halindedir. Zira amaç, yürürlük ve yürütme maddeleri dâhil olmak üzere 12 maddeden müteşekkil Teklifte yalnızca ceza muhakemesi hukuku ile infaz hukukunu da kapsar biçimde geniş anlamda ceza hukukuna ilişkin konular, bazı yönlerden uygulamada tereddüte mahal verebilecek düzeyde

genel nitelik de arz ederek, düzenlenmektedir. Dolayısıyla Teklif, genel gerekçedeki ifadelerin aksine Türkiye'nin uzun yıllardır maruz kaldığı terör sorununun farklı yönlerden çözümüne dair bir taslak değildir ve bu yönüyle 2010'lu yıllarda gerçekleşen “Birinci Çözüm Süreci” bağlamında yasalaşmış 6551 sayılı Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanundan (16.07.2014 tarihli ve 29062 sayılı Resmi Gazete) farklılık arz etmektedir. Zira 6551 sayılı Kanunun ikinci maddesi, hâlihazırdaki Tekliften farklı olarak, çözüm süreci kapsamına ilişkin genel esasları konusunda Hükümeti yetkilendirmekteydi. **Teklif Adalet Komisyonundan geçtiği haliyle, terör sorununu genel hatlarıyla ele almayan, kapsama girecek kişilerin toplumla bütünleşmesi ve erteleme süreçlerindeki denetimine dair hükümleri ihtiva etmeyen, yalnızca ceza hukuku süreçlerini hatalı ve yetersiz bir şekilde düzenleyen bir yapıdadır.**

Teklifin içeriğine baktığımızda ise aşağıda ayrıca değineceğimiz örtülü af tartışması bir yana maddi ceza hukuku, ceza muhakemesi hukuku ve infaz hukuku bakımından çeşitli düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir:

Teklifin 1. maddesinde kapsam belirtilmekte olup Teklifin kapsamı, 1) PKK/KCK terör örgütü ve bununla bağlantılı her türlü oluşumla ilişkili, 2) suçlardır. Bu suçlar ise 1) örgütle ilişkilenme suçları yani örgüt kurma, yönetme, üye olma, yardım etme, propaganda ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunda düzenlenen suçlar ile 2) örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardır. Suçların Kapsam bakımından üç unsura dikkat edilmelidir:

Teklifte hakkında düzenleme bulunan takip edilen, takip edilecek ya da infazı devam eden suçların mutlaka PKK/KCK terör örgütü ve bununla bağlantılı her türlü oluşumla ilişkili olması gerekir; başka bir örgütle (söz gelimi FETÖ/PDY) ya da PKK/KCK ile bağlantılı kabul edilemeyecek herhangi bir örgütle ilişkili suçlar Teklifin kapsamında değildir.

İkinci olarak, örgütle ceza hukuku yaptırımını müstelzim yani cezai haksızlık teşkil ettiği kabul edilen ilişkilenme biçimlerinin yanı sıra cezai haksızlık içermeyen ilişkilenme biçimleri de, örneğin irtibatlı veya iltisaklı olma gibi, söz konusu olabilir⁷. Teklifin düzenlemeleri anılan örgütle bağlantılı suç teşkil eden fiillere yöneliktir. Dolayısıyla Teklif PKK/KCK terör örgütü ile iltisaklı / irtibatlı olma kabulüyle haklarında kamu görevinden çıkarma ya da görevden uzaklaştırma gibi idari yaptırımlar / tedbirler uygulanan kişilerin hukuki statülerine ilişkin düzenleme ihtiva etmemektedir.

Üçüncü olarak Teklifin 3. ve 6. maddelerinde kapsam daraltılmasına gidilmiş olup PKK/KCK terör örgütü ve bununla bağlantılı her türlü oluşumla ilişkili suçlardan bir kısmı Teklifin

⁷ Erdi Yetkin, **Suç Örgütü İle Suç Teşkil Etmeyen İlişkilenme Halleri: Aklanan (Entlastete), Yandaş / Sempatizan (Mitläufer) ve İrtibatlı / İltisaklı Olma Kavramları Üzerine**, Hak Arama Özgürlüğünün Etkisizleştirilmesi: 12. Kamu Hukukçuları Platformu Semineri, Editörler: Ozan Erözden, Tuğrul Katoğlu, Aysun Altunkaş, Remzi Orkun Güner, İstanbul, Seçkin, 2025, s. 180 vd.

kapsamı dışında bırakılmıştır. Kapsam dışı bırakılan suçlar, 1) örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen kasten öldürme suçundan haklarında takibat yürütülenler ve mahkûm olanlar ile 2) 1/6/2005 tarihinden önce işlenen müebbet hapis veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı haklarında takibat yürütülenler ve bu nitelikteki suçlardan mahkûm olanlar.

Kapsam çerçevesindeki belirsizlikleri ve eşitlik ilkesine aykırılık gibi olası tartışmaları ayrıca değerlendireceğiz. Teklifin kapsamına giren kişiler hakkında ne tür düzenlemeleri ihtiva ettiği, diğer bir ifadeyle Teklifin içeriği incelendiğinde ise şu manzara karşımıza çıkmaktadır: 1) Kapsamda yer alan ve haklarında takibat süren (soruşturma veya kovuşturma aşamasında) kişiler hakkında ilgili muhakeme evresine göre soruşturmanın veya kovuşturmanın ertelenmesi (Teklif m. 3 ve 5), 2) Kapsamda yer alan hükümlüler hakkında infaz erteleme (Teklif m. 6), 3) Kapsamda yer alan ve haklarında henüz takibat başlamamış kişiler hakkında muhakeme şartı olarak Teklif ile oluşturulan Kuruldan izin alınması (Teklif m. 3/3), 4) Teklif kapsamındaki işler bakımından çeşitli yetkileri haiz bir Kurulun ve TBMM bünyesinde bir İzleme Komisyonunun kurulması (Teklif m. 7), 5) Sair düzenlemeler a) haklarında takibat yürütülenler bakımından tutuklama ve adli kontrol koruma tedbirleri ile kanun yolu muhakemesine ilişkin düzenleme (Teklif m. 4), b) Memnu hakların iadesine ilişkin özel usul ve düzenleme (Teklif m. 7/4), c) Silah ve malzeme kaydı (Teklif m. 8), ç) Teklifin öngördüğü düzenlemelerden yararlanmak için süre koşulu (Teklif m. 9) ve d) Teklifte öngörülen görevleri yerine getirenler bakımından sorumsuzluk kaydı.

Tablo – Çeşitli Olasılıklara Göre Teklifin Uygulanabilirliği ve İlgili İşlem

Olasılık	Henüz Muhakeme Mevcut Değil	Soruşturma Aşamasında	Kovuşturma Aşamasında	Kesinleşmiş Hüküm/ İnfaz Aşaması
Fiil 01.06.2005 Öncesi İşlenmişse ve müebbet ya da ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiriyorsa ya da böylesi bir suçtan mahkûmiyet mevcutsa	MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından önce genel kurallara göre soruşturma açılabilir ve fakat MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra soruşturma açılması için Kurulun izni gerekir.	Teklifteki hükümler uygulanmaz.	Teklifteki hükümler uygulanmaz.	Teklifteki hükümler uygulanmaz.

Fiil 01.06.2005 Öncesi İşlenmişse ve müebbet ya da ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmiyorsa ya da böylesi bir suçtan mahkûmiyet mevcut değilse	MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından önce genel kurallara göre soruşturma açılabilir ve fakat MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra soruşturma açılması için Kurulun izni gerekir.	Soruşturma ertelenir; erteleme sürecinde terör suçu işlenmezse kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir, eğer terör suçu işlenirse soruşturma devam eder.	Kovuşturma ertelenir; erteleme sürecinde terör suçu işlenmezse düşme kararı verilir, eğer terör suçu işlenirse kovuşturma devam eder.	İnfaz ertelenir; erteleme sürecinde terör suçu işlenmezse ceza infaz edilmiş sayılır, eğer terör suçu işlenirse kalan süre infaz edilir.
Fiil 01.06.2005 Sonrası İşlenmişse	MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından önce genel kurallara göre soruşturma açılabilir ve fakat MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra soruşturma açılması için Kurulun izni gerekir.	Soruşturma ertelenir; erteleme sürecinde terör suçu işlenmezse kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir, eğer terör suçu işlenirse soruşturma devam eder.	Kovuşturma ertelenir; erteleme sürecinde terör suçu işlenmezse düşme kararı verilir, eğer terör suçu işlenirse kovuşturma devam eder.	İnfaz ertelenir; erteleme sürecinde terör suçu işlenmezse ceza infaz edilmiş sayılır, eğer terör suçu işlenirse kalan süre infaz edilir.
Fiil Kasten Öldürme Suçuna İlişkinse	MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından önce genel kurallara göre soruşturma açılabilir ve fakat MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra soruşturma açılması için Kurulun izni gerekir.	Teklifteki hükümler uygulanmaz.	Teklifteki hükümler uygulanmaz.	Teklifteki hükümler uygulanmaz.

III. Teklifin Af Kanunu Vasfı

Teklifeye yönelik eleştirilerden öne çıkanlarından biri, Teklifin bir örtülü af kanunu olduğu görüşüdür. Teklifin 6. maddesine göre PKK/KCK ve türevi yapılanmalarla bağlantılı 1. maddede belirtilen suçlardan hükümlüler hakkında infaz erteleme kararı verilecektir; hüküm giyilen ceza miktarına bağlı olarak belirlenen erteleme sürecinde yeni bir terör suçu işlenmezse bu halde ceza infaz edilmiş sayılacaktır. Bununla birlikte erteleme sürecinde hak yoksunlukları, yine hüküm giyilen ceza miktarına bağlı olarak belirlenen 2 yıl veya 3 yıl sonra Teklifte kurulması öngörülen Kurulun talebi üzerine İnfaz Hâkimi tarafından

kaldırılabilir. Anılan bu hükümler ceza hukukçuları tarafından öncelikle hükümlülerin infaz kurumundan çıkmasına hizmet ettiği için özel af, sonrasında hak yoksunluklarının ortadan kaldırılması itibarıyla de genel af mahiyetinde olduğu ileri sürülmektedir⁸. Genel gerekçede ise af niteliğinin reddedildiği görülmektedir⁹.

Teklifi bir af kanunu olarak nitelendirmenin en önemli sonucu ise Anayasa m. 87 hükmü uyarınca TBMM üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun oyuna ihtiyaç duyulmasıdır. Teklifin 360 milletvekilinin imzasıyla sunulduğu göz önüne alındığında Teklifin kanunlaşmasının da beşte üç çoğunluğu sağlaması olasıdır. Bununla birlikte beşte üç çoğunluk sağlanamaz ve af kanunu niteliği kabul edilirse yasalaşması durumunda Teklifin Anayasanın 87. maddesine aykırılığı nedeniyle iptaline karar verilebilir.

Teklifin af niteliği hususunda ise çeşitli ayrımlara gidilerek bir değerlendirme yapılması uygun olacaktır. İlk olarak ifade edelim ki Teklif, ismen olmasa da içerik olarak bir af kanunu niteliğinde olduğu görüldüğünden böyle bir kanunun kabulü Anayasamızın 87. maddesi gereğince TBMM üye tamsayısının en az beşte üç çoğunluğunun kararı ile mümkündür. Nitekim Teklifte erteleme süreleri içinde herhangi bir yükümlülük öngörülmemekte, Teklifin kapsamı dışında bırakılanlar hariç olmak üzere belirli bir sürecin ardından cezasızlık öngörülmektedir. Bu çerçevede Teklif bir af kanunu niteliğindedir ve en az 360 milletvekilinin olumlu oyu ile kanunlaşmalıdır.

Anayasa Mahkemesi (AYM) ise 2020 tarihli 7242 sayılı Kanunla İnfaz Kanunu Geçici Madde 6 hükmünde yapılan değişikliğinin af niteliğini reddetmişti¹⁰. Teklifte infaz erteleme bakımından iyi hal şartının aranmaması, herhangi bir yükümlülük öngörülmemesi, hâkimin takdirinin öngörülmemesi nedenleriyle farklı bir sonucun ortaya çıkabilir.

⁸ Ceza hukukçuları Prof. Dr. İzzet Özgenç, Prof. Dr. Adem Sözüer, Prof. Dr. Mahmut Koca, Dr. Timuçin Köprülü Anayasa hukukçusu Prof. Dr. Tolga Şirin, düzenlemenin af niteliğinde olduğu yönünde kişisel sosyal medya hesaplarından değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

⁹ *Teklif, mahkûmiyet hükümlerini ortadan kaldıran, suçların hukuki niteliğini değiştiren veya ceza sorumluluğunu sona erdiren bir düzenleme niteliğinde değildir. Devam eden soruşturma ve kovuşturma süreçleri ile kesinleşmiş mahkûmiyet hükümleri bütün hukuki sonuçlarıyla varlığını korumakta; suçun vasfına, mahkûmiyet kararına veya ceza sorumluluğuna ilişkin herhangi bir değişiklik öngörülmemektedir.* Teklif Genel Gerekçe, s. 31.

¹⁰ Anayasa Mahkemesi, E:2020/44, K: 2020/41, T:17/7/2020 R.G. Tarih – Sayı:7/10/2020 – 31267. “Bu açıklamalar çerçevesinde geçici 6. maddenin hükümlünün çektirilmesi gereken toplam ceza miktarında bir değişikliğe neden olmadığı, ceza infaz kurumundan kendiliğinden salıverilmesine yol açmadığı, bu kapsamda hükümlünün iyi hâlli olması şartının arandığı, anılan şart gerçekleşse dahi salıverilme kararı bakımından hâkimin takdir yetkisinin bulunduğu, (1), (2) ve (3) numaralı fıkra hükümlerinden yararlanmak için ayrıca hükümlünün talebinin varlığının gerektiği, salıverilme sonrasında da devletin hükümlü üzerindeki gözetim ve denetim yetkisinin devam ettiği, bu bağlamda hükümlüye bir veya birden fazla yükümlülük yüklenebileceği, gereklerine uygun davranılmadığı veya yeniden suç işlendiği takdirde salıverilme kararının geri alınmak suretiyle hükümlünün cezasının infazına ceza infaz kurumunda devam edilebileceği gözetildiğinde geçici 6. maddenin cezanın kapsamına ilişkin bir düzenleme olmayıp cezanın infaz usulüne yönelik hükümler öngördüğü anlaşılmaktadır.” (Pg. 71).

Bu doğrultuda Teklifin 6. maddesinin özel af olarak nitelendirilebileceği kanaatindeyiz. Teklifte kullanılan ertelemenin, İnfaz Kanunu m. 16, 16/A, 17 ve 17/A hükümlerindeki çeşitli sebeplere bağlı infaz ertelemeden ziyade TCK m. 65 hükmündeki özel af niteliğine uygun düştüğü kanaatindeyiz. Zira AYM'nin ceza hukuku dogmatığı bakımından tartışmalı kararlarındaki ölçütlerle dahi düşünüldüğünde Teklifin 6. maddesinde cari olanın “*hapis cezasının infaz kurumunda çektirilmesine son verme*” biçiminde özel af olduğu açıktır. Bununla birlikte hak yoksunluklarının Kurulun talebi üzerine İnfaz Hâkimliğince kaldırılması imkânının genel af niteliğini göstermediği kanaatindeyiz. Zira anılan düzenleme ile söz konusu olan, düzenlemeye af niteliği verilirse TCK m. 65/3 hükmü uyarınca devam edecek olan, hak yoksunluklarına ilişkin özel bir memnu hakların iadesi prosedürüdür ve bu memnu hakların iadesine ilişkin özel usul (Teklif m. 7/4-b), Teklifin 6. maddesinin özel af vasfını genel af vasfına çevirmemektedir. Kaldı ki memnu hakların iadesine dair özel usulün haricinde Teklifin kapsamındaki hükümlülerin erteleme süreci sonunda yalnızca cezaları infaz edilmiş sayılacak¹¹ ve fakat örneğin adli sicilde ilgili mahkûmiyetler yer alacağı gibi tekerrür ya da sonradan işlenecek bir suç bakımından lehe hükümlerin uygulanmasında da dikkate alınacaktır. Hüküm genel af mahiyetinde olsa ya da genel affa dönüşse “*hükmolunan ceza bütün neticeleriyle birlikte ortadan kalkardı.*”

Teklifin 3. maddesindeki soruşturma ve kovuşturma erteleme düzenlemesi ise koşullu genel af niteliğindedir. Zira erteleme sürecinde terör suçu işlenmezse, soruşturma evresinde kovuşturmayla yer olmadığına ilişkin karar ya da kovuşturma evresinde ise düşme kararı verilecektir. Bu halde Teklifin kapsamındaki fiillerin ceza hukukuna ilişkin hiçbir netice doğurması söz konusu olmayacaktır.

IV. Teklifin Belirlilik ve Eşitlik İlkeleri ile Ceza Hukuku Kural ve İlkelerine Uygunluk Yönünden Değerlendirilmesi

Teklifin belirlilik ilkesine aykırılık bakımından çeşitli sorunlara gebe olduğunu ifade edebiliriz:

A. Teklifin Öngördüğü Tatbik Koşulunun Belirsizliği ve İşlevsizliği

Kanun teklifi uyarınca soruşturma ve kovuşturmaların ertelenmesi ve diğer işlemlerin gerçekleştirilmesi, “*Örgütün fiili varlığına son verdiğinin ve kontrolü altında bulunan her türlü silah ve mühimmatı teslim ettiğinin güvenlik kurumlarınca tespiti ve bu tespitin teyidinde dair Milli Güvenlik Kurulu kararının Resmî Gazete’de yayımlanmış olması koşuluna*” tabi kılınmaktadır. Böylesine önemli sonuçlar doğuran örgütün fiili varlığına son verilmesinin ve örgüt kontrolü altında bulunan her türlü silah ve mühimmatı teslim etmesinin koşullarının çok

¹¹ Teklif m. 6/4, c. 2: Belirtilen süre suç işlenmeksizin geçirildiği takdirde verilen ceza infaz edilmiş sayılır.

daha detaylı bir biçimde düzenlenmesi ve muğlak olmaması Anayasamızın değiştirilemez ilkeleri arasında yer alan hukuk devleti ilkesinin en önemli gereklerinden “*hukuki belirlilik*” ilkesinin gereğidir. Ancak düzenlemenin söz konusu belirliliği sağladığı söylenemez.

Ayrıca vurgulamak isteriz ki Teklifin öngördüğü tatbik koşulunun işlevselliği de tartışmaya açıktır. İlgili örgütün fiili varlığına son verdiğinin ve kontrolü altında bulunan her türlü silah ve mühimmatı teslim ettiğinin güvenlik kurumlarınca tespiti bir tatbik koşulu olarak düzenlenmişse de bilhassa sınır aşan niteliği ağır basan örgütün yurt dışı silah/mühimmat tespiti fiilen son derece güçtür. Zira örgüt ile mücadelenin 40 yılı aşan bir süredir devam ettiği ve örgütün sınır aşan niteliği hesaba katıldığında, Türkiye’de bulunan silah ve mühimmat depolarının imha edildiğinin tespit edilmesi ve gizli – kayıt dışı depoların bulunmadığının sağlıklı bir biçimde doğrulanması meşakkatli bir süreç olacaktır. Tatbik koşulu tespitin Türkiye sınırları dâhilinde bile sağlıklı bir şekilde yapılması güç iken Türkiye’nin egemenlik alanı dışında ne ölçüde sağlıklı bir biçimde gerçekleştirileceği muğlaktır.

B. Teklifin Kapsamının Belirsizliği

Öncelikle PKK/KCK terör örgütü ile ilgili suçları kapsamına alıp diğer terör örgütleri ile ilgili herhangi bir düzenleme getirmemesi, Türkiye’de hâlihazırda mevcut olan terör mevzuatı bakımından sorunlu olup kanunların genelliği ve eşitlik ilkesi bakımından sorunlu gözükmektedir.

Kanunların genelliği ve eşitlik ilkesinin haricinde kapsamın belirsizliği de uygulamada önemli ölçüde soruna neden olabilir. Teklifin 1. maddesindeki “*PKK/KCK terör örgütünün ve bununla bağlantılı her türlü oluşumun*” ifadesinin ve Teklifin 2. maddesindeki “*PKK/KCK terör örgütünü ve bağlı bütün oluşumların*” norm alanı bakımından tereddüt söz konusudur. PKK terör örgütünün ad değiştirmesi sonucunda farklı bir adla ama aynı örgütün devamı hali, Teklifin kapsamındadır. Ancak doğrudan örgütün resmi olarak kabul etmediği ve fakat örgüt tarafından yönetilen paravan örgütler ya da alt örgütler bakımından sorun söz konusu olacaktır. Zira bir örgütün gerçekten PKK/KCK’nın alt ya da paravan örgütü olup olmadığı tespit etmek gerekecektir ve bu tespitin hangi objektif ölçütlere göre yapılacağı belirsizdir. İş daha da karıştıran bir husus ise çeşitli örgütlerin birleşerek ortak bir yapı kurması halidir. Örneğin PKK/KCK örgütünün de bileşeni olduğu 2016 yılında kurulan HBDH adlı bir çatı örgüt bulunmaktadır ve bu çatı örgütte yer alan diğer örgütlerin Teklifin kapsamında kalıp kalmadığı belirsizdir. Dahası Teklifin 1. ve 2. maddelerindeki kapsama dair lafız da uyuşmamaktadır. Zira 1. maddede “*bağlantılı her türlü oluşum*” denirken 2. maddede ise “*bağlı bütün oluşumlar*” denilmektedir. Örnek üzerinden açıklamamızı devam ettirirsek, çatı örgütteki diğer örgütler PKK terör örgütü ile “*bağlantılıdır*” ve fakat “*bağlı değildir*” yorumu pekâlâ yapılabilir. Bu halde ise kapsamın 1. maddeye göre mi yoksa 2. maddeye göre mi belirleneceği sorusu karşımıza çıkacaktır. Teklif, Türkiye’de faaliyet gösteren tüm terör örgütlerine yönelik bir düzenleme gerçekleştirmeyi hedeflemediğinden kapsamın belirsizliği,

Teklifin amacına ulaşmasını engelleyecektir. Karmaşık örgüt yapıları nedeniyle kapsamın doğru şekilde ifade edilmesi hayli güç olmakla birlikte, hâlihazırda Teklifin amaç ve kapsam hükümlerindeki tanımların birbirleriyle uyumsuz ve Teklifin kapsam itibarıyla belirsiz olduğu kanaatindeyiz.

Kapsamın belirliliğinin sağlanması adına, mukayeseli hukuktan bir öneride bulunulabilir. Avusturya’da 2014 yılında İslam Devleti Grubunun ve Diğer Grupların Sembollerinin Kullanımını Yasaklayan Federal Kanun (Semboller Kanunu) yürürlüğe girmiş olup anılan kanun, 1. maddesinde saydığı örgütlerin sembollerinin kullanımını yasaklamaktadır. PKK da 1. maddedeki listede 5 numaralı bentte yer almaktadır. Avusturya Semboller Kanununun 1. maddesinin 15. bendi ise *“1’den 14’e kadar sayılan bentlerde adı geçen grupların parçası veya ardılı olan ya da bu guruplara isnat edilen diğer gruplar”* şeklindedir. Böylelikle PKK terör örgütünün parçası, takipçisi ya da bu terör örgütünün paravan örgütleri de Avusturya Semboller Kanunu kapsamındadır. Keza Avusturya Semboller Kanunu m. 2/2 hükmüne göre de *“1. maddenin 8 ve 15. bentlerinin kapsamına giren grupların belirlenmesi, federal hükümetin tüzüğü ile gerçekleştirilir”*. Avusturya Semboller Kanununun, Teklife nazaran PKK terör örgütünün kapsamını belirleme hususunda belirlilik ilkesine uyumlu olduğu kanısındayız.

C. Teklifin Kapsamını Daraltan İstisnalarının Belirsizliği ve Eşitlik İlkesi Bağlamında Olası Sorunlar

Teklifin kapsamı bakımından tartışma ve belirsizlik yaratması olası bir diğer husus, Teklifte istisna tutulan *“örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen kasten öldürme suçu”* ifadesidir. Kanun yapma tekniği bakımından bir suç tipine atıf yaparken, tıpkı İnfaz Kanununda, Terörle Mücadele Kanununda, Adli Teşkilat Kanununda olduğu üzere, ilgili suçun yer aldığı Kanunun ve normun numarasının bahsedilmesi uygun olmalıdır. Kasten öldürme, icrai ya da ihmali hareketle gerçekleşebilir ve dahası basit insan öldürme ile nitelikli insan öldürme suçları TCK’da ayrı şekilde düzenlenmiştir. Teklifte kasten öldürmeden kastın TCK m. 81, 82, 83 hükümlerinden hangilerini kapsadığı ayrıca belirtilmediğinden anılan hem icrai (TCK m. 81) hem ihmali (TCK m. 83) hem de suçun nitelikli hallerinin (TCK m. 82), Teklifin kapsamı dışında olmadığını kabul etmek gerekir. Keza TCK m. 84/4, 90/5, 91/8, 292/4, 294/7, 298/3 hükümlerindeki kasten öldürme suçuna atıf hükümleri gereğince, anılan normlardaki atıf sebebiyle kasten öldürme suçlarından biri uygulanabiliyorsa, ilgili fiil de Teklifin kapsamında kalmayacaktır.

Kasten öldürme fiili kapsam dışında bırakılırken kasten öldürmeye teşebbüs ve iştirak bakımından nasıl hareket edileceği hususunda da belirlilik mevcut değildir. Açıkça bir istisna öngörülmediğinden kasten öldürmeye teşebbüs ve kasten öldürmeye azmettirme veya yardım hallerinde de öldürmeye teşebbüsten ya da öldürmeye azmettirmeden veya yardımdan sorumlu tutulan kişiler de Teklifin kapsamında değildir. Dolayısıyla bir yaralama neticesi

bağlamında Teklifin uygulanabilirliği tartışması söz konusu olduğunda, fiilin kasten öldürmeye teşebbüs olarak vasıflandırılması fiilin Teklifin kapsamı dışında değerlendirilmesine, kasten yaralama veya nitelikli kasten yaralama ya da neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama olarak nitelendirilmesi ise fiilin Teklifin kapsamı dâhilinde değerlendirilmesine neden olacaktır. Ancak TCK m. 87/4 hükmünde tanımlandığı şekilde kasten yaralamanın sonucunda ölüm neticesi gerçekleşmişse, bu halde böylesi bir fiil Teklifin kapsamı dâhilindedir ki Teklifin yorumlanmasının bu sonucunun yerinde olmadığı ve TBMM Genel Kurulunda neticesi sebebiyle ağırlaşmış suçlar ve bilhassa TCK m. 87/4 bakımından bir düzenleme yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Kasten öldürme istisnası bakımından önemli bir husus da TCK m. 220/5 hükmüdür. Anılan norma göre “*örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.*” Dolayısıyla her ne kadar örgüt yöneticileri ile üyelerin Teklifin kapsamında olması hususunda bir ayrıma gidilmemişse de örgüt yöneticileri TCK m. 220/5 gereğince sorumlu tutulacakları öldürme suçları nedeniyle Teklifin kapsamında yer almadan takip edilebilecekler, ceza almaları durumunda infaz süreçleri etkilenmeyecektir. Örgüt yöneticilerinin TCK m. 220/5 yollamasıyla sorumlu tutulabilecekleri kasten öldürme suçları bakımından ise MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından önce genel kurallara göre soruşturma açılabilir ve fakat MGK kararının Resmi Gazete’de yayımlanmasından sonra soruşturma açılması için Kurulun izni gerekecektir. TCK m. 220/5 hükmünün, Teklifin müelliflerince göz önünde bulundurulup bulundurulmadığı hususunda ise tarafımızda bilgi bulunmamaktadır.

Teklifin kapsamını daraltan istisnaların belirsizliğinin haricinde bu istisnaların eşitlik ilkesi bağlamında da sorunlara açık olduğunu ifade etmeliyiz. Örneğin yukarıda bahsedildiği üzere kasten öldürmeye teşebbüs fiilleri Teklifin kapsamında değilken neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama sonucundaki bir ölüm neticesini içeren fiil Teklifin kapsamı içerisindedir. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere “*örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen kasten öldürme suçu*” biçiminde ifade edilen istisna, belirsizliği bir kenara eşitlik ilkesi yönünden olası bir AYM iptal kararının gerekçesini de teşkil edebilir. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama, cinsel saldırı, cinsel istismar, organ veya doku ticareti, eziyet, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, yağma, tehdit, şantaj gibi suçlar ve anılan suçların bir kısmının bilhassa nitelikli halleri bakımından istisna düzenlemesinin kapsamının genişletilmesi düşünülebilir. Bilhassa bu sayılan suçların önemli hukuki değerleri koruması ve kişilere karşı işlenen suçlar vasfı, kasten öldürme suçunun yanı sıra anılan suçların da istisna kapsamına alınmasının en azından tartışılmasını gerektirir. Teklif yalnızca belirsiz nitelikli “*örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen kasten öldürme suçu*” istisnasıyla kanunlaşırca, anılan suçlar (ve burada zikredilmeyen başkaca suçlar bakımından da) yönünden devletin cezasızlıkla mücadele başta olmak üzere etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün ve ilgili suçların mağdurlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 2, 3, 8 hükümlerinde yer alan haklarının usuli boyutları ihlal edildiği kabul edilebilir ve eşitlik ilkesine aykırılık kaynaklı bir olası AYM iptal kararı ise kasten

öldürme suçlarının da istisna kapsamından çıkartılarak meselenin iyice karmaşık bir hal almasına neden olabilir.

Keza organize suçluluğun önemli bir vechesi olan ve Teklifte tanımlanan örgütün önemli gelir kaynaklarından olduğu kabul edilen uyuşturucu madde ticareti suçunun istisna kapsamında değerlendirilmesi düşünülebilir. Zira yalnızca kişilere karşı suçlar bakımından değil kolektif hukuki değerleri koruyan bir kısım suç bakımından da, uyuşturucu madde ticareti suçu örneğinde olduğu gibi, istisna olarak kabul etmek, ilgili örgütün faaliyet alanı, hukuki değerlerin önemi ve suçun ağırlığı ölçütleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Diğer taraftan, Teklifin kapsamını daraltan diğer istisna olan *“1/6/2005 tarihinden önce işlenen müebbet hapis veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına gerektiren suçlardan dolayı yürütülen soruşturma ve kovuşturmalar”* ve *“örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen kasten öldürme suçundan mahkûm olanlar ile 1/6/2005 tarihinden önce işlenen suçlar nedeniyle müebbet hapis veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olanlar”* ibareleri de eşitlik ilkesi bakımından sorun arz edebilir. Anayasanın 10. maddesinde tanımlı kanun önünde eşitlik ilkesi, farklı statülerdeki kişilere farklı muamele yapılmasını dışlamaz ve fakat farklı statü tespitinin ve uygulanacak farklı rejimin yani ayırım yapılmasının temellendirilebilen sebepleri olmalıdır. Teklifteki 01.06.2005 öncesi – sonrası ayırımının meşru sebebi, anılan tarihlerden önce ve sonra aynı neviden suç işleyen kişilerin hangi kıstaslar çerçevesinde farklı statülerde olduklarının değerlendirildiği anlaşılamamaktadır. Örneğin PKK terör örgütü mensupları bakımından sıklıkla tatbik edilen 5237 sayılı TCK m. 302 Teklifin kapsamı içerisindeyken anılan suçun 765 sayılı TCK’daki muadili 125. madde Teklifin kapsamı dışındadır. Kapsamı daraltan istisnanın eşitlik ilkesine aykırı görülmesi ise yakın geçmişteki 4616 sayılı Kanunla yapılan düzenlemenin (kamuoyunda pejoratif biçimde Rahşan Affi olarak anılan kanun) AYM tarafından verilen eşitlik ilkesine aykırılık nedeniyle iptal kararlarıyla kapsamının genişlemesi ve kamuoyunun tepkisini çekmesi sonucunu doğurabilir. İstisna hükmü bakımından İnfaz Kanunu Geçici Madde 2 ve Terörle Mücadele Kanunu m. 17/4 benzeri bir düzenleme değerlendirilebilir.

Son olarak Teklifte yalnızca hapis cezasının esas alınarak yalnızca adli para cezası içeren suçların (örneğin Terörle Mücadele Kanunu m. 6/4) göz ardı edilmesi yerinde değildir¹². Keza erteleme sürecindeki tek yükümlülük olan terör suçu işlememe koşulu da tartışmaya açıktır. Terör suçu vasfı olmayan kasıtlı suç işlenmesi halinde erteleme etkilenmemesi ve fakat Terörle Mücadele Kanunu bağlamında geniş bir suç kataloğunun terör suçu vasfında olduğu dikkate alındığında (Terörle Mücadele Kanunu m. 3 ve 4) hafif bir terör suçu işlenmesi durumunda erteleme kalkmasının yerindeliği tartışmaya açıktır.

¹² Ceza hukukçusu Dr. Timuçin Köprülü sosyal medya hesabından bu hususa ilk dikkat çeken hukukçudur.

D. Teklifin Hak Yoksunluğuna, Koruma Tedbirlerine ve Kanun Yolu Muhakemesine İlişkin Düzenlemelerinin Belirsizliği

Yukarıda belirttiğimiz üzere Teklif m. 7/4-b düzenlemesi yani hükümlülerin hak yoksunluklarının kaldırılması, memnu hakların iadesine ilişkin özel bir usul olarak anlaşılmalıdır. Bununla birlikte Teklif m. 7/4-a hükmünde ise “*Soruşturma ve kovuşturmalar nedeniyle doğan hak yoksunluğunun tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılması, sulh ceza hâkimliğinden veya mahkemesinden*” Kurul tarafından gerekli görülmesi halinde istenebileceği öngörülmüştür. Bununla birlikte bir kişi hakkında soruşturma ya da kovuşturma bulunması, ceza hukukunda bildiğimiz anlamıyla hak yoksunluğuna sebep vermez; hak yoksunluğu için cezai mahkûmiyetin kesinleşmesi gerekir. O halde Teklif m. 7/4-a, kanun koyucunun abesle işgal etmemesi prensibine aykırıdır zira ceza muhakemesi sürecinde hak yoksunluğu bulunmamaktadır. Eğer Teklif 7/4-a ile amaçlanan irtibatlı veya iltisaklı olmaya bağlı kamu görevinden çıkarma yaptırımını ya da kamu görevine kabul etmeme işlemi veyahut da soruşturma veya kovuşturmayla ilgili olarak uygulanan kayyım atama ya da görevden uzaklaştırma gibi bilmimum tedbirin uygulanmaması, iptali veya geri alınması ise anılan madde bu amacı gerçekleştiremez. Hak yoksunluğu kavramı ile bahsi geçen yaptırım, işlem ve tedbirlerin ilgisi bulunmamaktadır.

Teklifin koruma tedbirlerine ve kanun yoluna ilişkin hükümleri de belirsizdir ve yerindeliği tartışmaya açıktır. Teklifin 4. maddesinde düzenlenen yalnızca tutuklama ve adli kontrol koruma tedbirleri olup genel olarak tüm koruma tedbirleri ile ilgili bir düzenleme yapılması, erteleme sürecinde koruma tedbirlerine ilişkin rejimin ilk elden düzenlenmesi gerekirdi. İkinci olarak “*koşullarının bulunması halinde*” ifadesinin anlamı belirsizdir. Zira buradaki koşuldan kastın koruma tedbirlerinin koşulları mı yoksa erteleme kararı verilmesinin koşulları mı olduğu ne madde metninden ne de madde gerekçesinden anlaşılmaktadır. Keza kanun yolu muhakemesinde bozma kararı verileceği düzenlense de madde gerekçesindeki açıklama¹³ madde metniyle çelişkilidir. Madde bu haliyle kabul edilirse uygulamanın kanun yolunda her koşulda bozma kararı verilmesi ve ardından ilk derece mahkemelerince beraat edecek kişiler hakkında dahi erteleme kararı verilmesi şeklinde cereyan etmesi yüksek olasılıktır.

¹³ Teklif 4. Madde Gerekçesi, s. 33: “*Diğer yandan, beraat veya zamanaşımı nedeniyle verilen düşme kararları gibi kişinin daha lehine olan durumlar bakımından istinaf veya temyiz kanun yolundaki dosyalar hakkında bozma kararı verilmeksizin esastan inceleme yapılmak suretiyle yargılamanın neticelendirilmesi yoluna gidilecektir.*”

E. Teklifin Hukuk Tekniği Bakımından Başarısız ve Hedefi Açısından ise Elverişsiz Niteliği

Teklifin, erteleme sürecinde denetim ve terör suçu işlememe hariç olmak üzere hiçbir yükümlülük öngörülmemesi yönünden eleştirildiği görülmektedir¹⁴. Bu eleştiride haklılık bulunmaktadır; Bu çerçevede Teklifin, genel gerekçede belirtilen “*belirli şartların oluşması halinde ilgili kişilerin hukuk düzenine bağlı bireyler olarak toplumla bütünleşmesi amacı*” doğrultusunda hükümleri ihtiva etmemektedir. Teklifin kapsamındaki kişilere herhangi bir yükümlülük yüklenmemekte, ilgili kişilerin toplumla bütünleşmesine dair mekanizmalar kurulmamakta ve tedbirler alınmamaktadır. Bilhassa geçmişteki yasama pratiklerinde ve hâlihazırda örgütlü suçlulukla mücadele bakımında bir araç olan etkin pişmanlık kurumuna Teklifte yer bulmamış olması da tartışmaya değerdir. Zira toplumsal bütünleşmeye ve fiilen münfesih olması arzu edilen örgüt mensuplarının resosyalize olup topluma karışabilmelerine, yasadışı örgütlenme ve örgüt faaliyetindeki suçlara dair bir pişmanlık beyanı katkı sağlar ve böylesi bir pişmanlık, toplumun yapılacak bir yasal düzenlemeyi kabulünü kolaylaştırabilir. Bu düzenlemelerin yokluğu ise Teklifin af niteliğinde olduğu görüşünü kuvvetlendirdiği gibi toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesinin amacı bakımından da Teklifi elverişsiz hale getirmektedir.

Teklifin 10. maddesinde bir sorumsuzluk teyidi öngörülmüştür¹⁵: “*Bu Kanunun amaç ve faaliyetleri kapsamında verilen görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukukî, idarî veya cezaî sorumluluğu doğmaz.*” Özellikle son 15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsünün ardından hukukumuzda artan sayıdaki sorumsuzluk teyitleri¹⁶, başlı başına hem hukuki nitelikleri hem de Anayasa’ya uygunlukları bakımından tartışmalıdır ve mevzuatın yeni sorumsuzluk teyitlerine ihtiyacı olmayıp hukuk devleti ilkesine uygun biçimde mevcut sorumsuzluk teyitlerinden hukukumuz arındırılmalıdır. Dahası Teklif m. 10/2’deki sorumsuzluk teyidi madde gerekçesindeki amaçla da uyumsuzdur. Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu üyeleri Teklifteki sorumsuzluk teyidinden yararlanamaz zira Teklif kapsamında anılan Komisyona verilmiş bir görev yoktur. Eğer Teklif m. 10/2’deki “Bu Kanunun amacı” ibaresi Komisyonu içerecek şekilde yorumlanırsa, böylesi bir geniş sorumsuzluk biçiminin başka kimleri kapsayacağı tahayyül edilemez ve dolayısıyla Teklif m.

¹⁴ Ersan Şen, Taner Akıncı, Milli Dayanışma ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun Teklifinin Değerlendirilmesi, https://www.hukukihaber.net/milli-dayanisma-ve-toplumsal-butunlesmenin-guclendirilmesine-dair-kanun-teklifinin-degerlendirilmesi#google_vignette, Erişim Tarihi: 08.08.2026.

¹⁵ **Teklif Madde 10 Gerekçesi, s. 35:** “*Maddenin ikinci fıkrasıyla, bu Kanunun amaç ve faaliyetleri kapsamında verilen görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukukî, idarî veya cezaî sorumluluğunun doğmayacağı kabul edilmektedir. Düzenlemeyle, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar yürüten başta Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu üyeleri olmak üzere tüm görevliler bakımından yasal güvence sağlanmaktadır.*”

¹⁶ Erdi Yetkin, **Politika ile Ceza Hukuku Arasındaki Arafta Hukuka Uygunluk: Sorumsuzluk Teyitleri Üzerine Bir İnceleme**, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Abdulkadir Arpacı Armağanı, C:18 S:2, 2021, s. 1793 - 1857.

10/2'deki sorumsuzluk teyidinin Komisyonu kapsadığı şeklindeki bir yorum açıkça keyfî ve makul olmayan bir yorum olacaktır. Kaldı ki Teklif ile ceza hukukuna ilişkin süreçlerle ilgili hukuki niteliği af olan düzenlemeler ve bunların ayrıntıları düzenlenmektedir. Teklif yasalaşırsa Teklifin Anayasa'ya aykırı olduğunu değerlendirdiğimiz kuralları iptal edilir ve fakat Teklif kapsamında görev ifa eden kamu görevlileri pek tabiidir ki Kanun hükmünü yerine getirdikleri için hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz. Eğer amaç “*Terörsüz Türkiye*” süreci olarak adlandırılan dönemde terör örgütünün kurucusuyla görüşmek, ondan mesaj iletmek, silah yakma törenini organize etme gibi faaliyetlerin örgüte yardım ve benzeri suçlar kapsamında gelecekte değerlendirilmesinin önüne geçmek ise, Teklif m. 10/2 bu amaç bakımından elverişsizdir; amaç bahsedilen şekilde ise bambaşka bir normatif düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır¹⁷.

Esasen millî dayanışma ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi ve bu doğrultuda da PKK terör örgütünün tasfiyesi ile toplumun PKK'nın her türden faaliyetinden arındırılması hedefleniyor ise bu halde Teklifin amaç bakımından elverişsizdir. Yalnızca pek çok sorunla sakatlanmış bir örtülü af düzenlemesi, PKK terörünün neden olduğu toplumsal sorun alanlarını çözemez, PKK'nın gerçek anlamda tasfiyesi bakımından uzun vadede gerçekçi olarak bir fayda üretmez ve hakkaniyete uygun bir biçimde PKK terörüne bulaşan kişilerin toplum ile entegrasyonuna zemin hazırlayamaz. Hedefe uygun bir biçimde PKK terör örgütünden ülkemiz arındırılacaksa geniş kapsamlı ve terörün mahiyetini de gözetken bir çerçeve değil ayrıntılı yasaya ihtiyaç vardır. Örgüt üyeleri ile yöneticileri arasında ayırım güdülmesi, PKK'nın mal varlığının tasfiyesi, mağdur haklarının korunması, örgüt mensuplarına uygulanacak yaptırımların, tedbirlerin ve örgüt mensuplarının resosyalize edilmesine ve toplumsal bütünleşmeye ilişkin tedbirlerin öngörülmesi gerekir. Dolayısıyla hızlı şekilde ve katılımcılıktan uzak kanunlaştırma çabasından vazgeçilmelidir, bu önemli sorunun toplumda tartışılmalıdır, uzmanlardan ve başka ülke deneyimlerinden yasama çalışmasında yararlanılmalıdır.

Sonuç

Netice olarak Teklifin, Adalet Komisyonunda kabul edilmiş haliyle kanunlaşması ise hem pek çok hükmünün Anayasaya aykırılık nedeniyle iptaline neden olabilir hem de Teklifin bu halinde pek çok sorun mevzubahistir ki özetle:

1. Teklifte yasama yetkisinin devredilmezliğine aykırı hükümler bulunmaktadır (uygulanabilirlik koşulu olarak MGK kararı ile Kurulun yetkileri) ki bu hükümler Anayasa'ya aykırıdır. Keza Teklifte Milli Güvenlik Kuruluna Anayasa ile öngörülme, oldukça önemli bir yetki verilmektedir. Af niteliğini haiz bir kanunun uygulanabilirlik koşulu olan MGK teyidinde ilişkin Teklifte düzenlenen yetki, MGK'nın anayasal statüsü ile bağdaşmamaktadır

¹⁷ Aynı yönde Tolga Şirin, “*Terörsüz Türkiye*” Komisyonu ve kanun gerekliliği, https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sirin/terorsuz-turkiye-komisyonu-ve-kanun-gerekliligi,50980?_t=1786280076155, Erişim Tarihi: 09.08.2026.

2. Teklif Adalet Komisyonundan geçtiği haliyle, terör sorununu genel hatlarıyla ele almayan, kapsama girecek kişilerin toplumla bütünleşmesi ve erteleme süreçlerindeki denetimine dair hükümleri ihtiva etmeyen, yalnızca ceza hukuku süreçlerini hatalı ve yetersiz bir şekilde düzenleyen bir yapıdadır.
3. Teklif, nitelik itibariyle bir af kanunudur.
 - a. Anayasa m. 87 uyarınca TBMM üye tam sayısının beşte üç çoğunluğu ile kabul edilmelidir ve aksi halde iptali gerekir.
 - b. Teklifin 6. maddesi, hukuki niteliği itibariyle koşullu özel aftır. Teklifin 7. maddesinin 4. fıkrasının b bendi uyarınca hak yoksunluklarının kaldırılması, özel bir memnun hakların iadesi usulüdür ve bu maddedeki “*hak yoksunluğu*” ibaresi, TCK m. 65/1’deki hükmolunan cezanın bütün neticelerini değil TCK m. 53 ve özel kanunlardaki hak yoksunluklarını ifade etmektedir.
 - c. Teklifin 3. maddesindeki soruşturma ve kovuşturma erteleme düzenlemesi ise koşullu genel af niteliğindedir.
4. Teklifte belirlilik ilkesine aykırı pek çok hüküm olduğu gibi eşitlik ilkesi bağlamında gelecekte birçok sorun yaşanabilir.
 - a. Teklifin uygulanabilirlik koşulu olarak öngördüğü MGK kararı, örgütün fiili varlığına son verilmesi ve örgüt kontrolü altında bulunan her türlü silah ve mühimmatı teslim etmesi koşullarının muğlaklığı itibariyle belirlilik ilkesine aykırıdır. Ayrıca tatbik koşulu tespitin Türkiye sınırları dâhilinde bile sağlıklı bir şekilde yapılması güç iken Türkiye’nin egemenlik alanı dışında ne ölçüde sağlıklı bir biçimde gerçekleştirileceği tartışmaya açıktır.
 - b. Teklifin kapsamına dair 1. ve 2. maddelerde tenakuz söz konusudur. Bilhassa ilgili terör örgütünün parçaları, ardılları ve çatı örgütünde yer alan diğer örgütlerin kapsama dâhil olup olmadığı belirsizdir. Kapsamın belirlilik ilkesine uygun olması adına Avusturya Semboller Kanunu sistemini önermekteyiz.
 - c. Teklifin kapsamını daraltan istisnaları belirlilik ilkesine uygun şekilde kaleme alınmamıştır. İstisnaların yerindeliği, örneğin başkaca kişilere karşı işlenen ağır suçların neden istisna kapsamına alınmadığı tartışmaya açıktır. Bu haliyle istisnalar bakımından eşitlik ilkesine aykırılık iddialarının üzerinde düşünülmesi gerekir. Eşitlik ilkesine aykırılık ise olası iptal kararlarıyla birlikte Teklifin kapsamının kamuoyunda büyük ölçüde tepki uyandıran ölçüde genişlemesine neden olabilir. İstisna hükmü bakımından İnfaz Kanunu Geçici Madde 2 ve Terörle Mücadele Kanunu m. 17/4 benzeri bir düzenleme değerlendirilebilir. Keza yalnızca kişilere karşı suçlar bakımından değil kolektif hukuki değerleri koruyan bir kısım suç bakımından da,

uyuşturucu madde ticareti suçu örneğinde olduğu gibi, istisna olarak kabul etmek, ilgili örgütün faaliyet alanı, hukuki değerin önemi ve suçun ağırlığı ölçütleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

- d. Söz konusu teklif maddi ve manevi varlığın bütünlüğünün korunması başta olmak üzere terör örgütünün işlediği fiillerin mağduru olmuş kişilerin birçok hak ve özgürlüğüne verilen zararlarla ilgili devletin soruşturma ve gerekirse cezalandırma yükümlülüğünü yerine getirmemesi sonucunu doğuracağından terör mağdurlarının birçok hak ve özgürlüğünü de ihlal edici niteliktedir.
 - e. Teklifte yalnızca hapis cezasının esas alınarak yalnızca adli para cezası içeren suçların (örneğin Terörle Mücadele Kanunu m. 6/4) göz ardı edilmesi yerinde değildir. Terör suçu vasfı olmayan kasıtlı suç işlenmesi halinde erteleme nin etkilenmemesi ve fakat hafif nitelikte bir terör suçu işlenmesi durumunda erteleme nin kalkmasının yerinde liğ i tartışmaya açıktır. Teklifin hak yoksunluğuna, koruma tedbirlerine ve kanun yolu muhakemesine ilişkin düzenlemeleri belirsizdir.
5. Teklif, hukuk tekniğ i bakımından başarısız ve hedef i açısından ise elverişsiz niteliktedir.
- a. Teklifin kapsamındaki kişilere herhangi bir yükümlülük yüklenmemekte, ilgili kişilerin toplumla bütünleşmesine dair mekanizmalar kurulmamakta ve tedbirler alınmamaktadır. Bu düzenlemelerin yokluğu ise Teklifin af niteliğ inde olduğu görüşünü kuvvetlendirdiğ i gibi toplumsal bütünleşme nin güçlendirilmesinin amacı bakımından da Teklifi elverişsiz hale getirmektedir. Keza toplumsal bütünleşmeye ve fiilen münfesi h olması arzu edilen örgüt mensuplarının resosyalize olup topluma karışabilmelerine, yasadışı örgütlenme ve örgüt faaliyetindeki suçlara dair bir pişmanlık beyanı katkı sağlar ve böylesi bir pişmanlık, toplumun yapılacak bir yasal düzenlemeyi kabulünü kolaylaştırabilir.
 - b. Teklifteki sorumsuzluk teyidi, Teklif Gerekçesindeki amaca ulaşmak bakımından elverişsizdir. Mevzuatın yeni sorumsuzluk teyitlerine ihtiyacı olmayıp hukuk devleti ilkesine uygun biçimde mevcut sorumsuzluk teyitlerinden hukukumuz arındırılmalıdır.
6. Örgüt üyeleri ile yöneticileri arasında ayırım güdü lmesi, PKK'nın mal varlığının tasfiyesi, mağdur haklarının korunması, örgüt mensuplarına uygulanacak yaptırımların, tedbirlerin ve örgüt mensuplarının resosyalize edilmesine ve toplumsal bütünleşmeye ilişkin tedbirlerin öngörülmesi gerekir.

7. Tüm bu hususlar birlikte ele alındığında, hızlı şekilde kanunlaştırma çabasından vazgeçilmelidir, bu önemli sorun toplumda tartışılmalı, uzmanlardan ve karşılaştırmalı hukukta başka ülke deneyimlerinden yasama çalışmasında yararlanılmalıdır. Demokratikleşmenin eşit biçimde, hukukilik ilkesine riayet edilerek, aynı zamanda cezasızlığa sebebiyet verilmesinin de önüne geçilerek sağlanması ve bu doğrultuda Teklifin yeniden şeffaf ve katılımcı biçimde ele alınmasının önemini kamuoyunun bilgisine sunmak isteriz. Nitekim hukuk devleti içinde kalmak demokrasinin en temel gereğidir.

Kamuoyuna saygılarımızla duyururuz.

Türk Ceza Hukuku Derneği

Yönetim Kurulu